

4. Войтович Е. П. Судебная практика в механизме гражданско-правового регулирования : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Новосибирск : РГБ, 2006. С. 21.
5. Кузнецова Н. С. Вибрані праці. К.: ПрАТ «Юридична практика», 2014. С. 405.
6. Насурлаєва К. Е. Цивільно-правове регулювання договору інжинірингу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2018. С. 4.
7. Цивільне право: підручник: у 2-х т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків: Право, 2011. Т. 2. С. 357.
8. Красавчиков О. А. Диспозитивность в гражданско-правовом регулировании // Советское государство и право. 1970. № 1. С. 42.
9. Маньковский И. А. Нормы и источники гражданского права: теоретические основы формирования и применения: моногр. Минск: Междунар. ун-т «МИТСО», 2013. С. 64.

Hryniak A. Civil legal norm in the legal regulation mechanism of contracting relations

Attention is focused on the analysis of such an element of the mechanism of legal regulation of subordinate relations, as a civil law norm. It is stated that the totality of civil norms and their grouping by specific types forms the constancy of the system of civil law in general, precisely in Ch. 61 of the Civil Code of Ukraine certain types of subcontractors are preceded by the norms, which establish the general provisions of these agreements. It is classified within the scope of the type of work contract for a set of civil law, ranging from initial rules-principles, norms-definitions, and completing specific imperative and dispositive norms. The specified norms in the aggregate complement each other, which determines their functional connection and organic combination.

Keywords: civil law, legal institute, classification of civil norms, mechanism of legal regulation, subordinate legal relations, legislative regulation.

ЕЛЕМЕНТИ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З НАДАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

<https://doi.org/10.32849/2409-9201.2019.19.27>

Лукашевич-Крутник І. С.,

кандидат юридичних наук, доцент, докторант відділу проблем приватного права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Статтю присвячено дослідженню питань, пов'язаних із визначенням елементів виконання зобов'язань з надання транспортних послуг. Виокремлено такі елементи виконання зобов'язань з надання транспортних послуг, як: суб'єкти виконання; предмет виконання; спосіб виконання; строк виконання; місце виконання. Акцентовано увагу на випадках зупинення виконання зобов'язань з надання транспортних послуг за довгостроковими договорами.

Ключові слова: елементи виконання договірних зобов'язань, суб'єкт виконання, предмет виконання, спосіб виконання, строк виконання, місце виконання, довгострокові договори, зупинення виконання.

З набранням чинності Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом однією із пріоритетних сфер гармонізації національного законодавства визначено транспорт. Сфера транспорту охоплює різні за своєю правовою природою відносини, в тому числі договірні відносини з надання транспортних послуг. У зв'язку з цим виникає потреба належного теоретичного осмислення проблем укладення та виконання договірних зобов'язань з надання транспортних послуг, що може стати ґрунтовною основою для адаптації національного законодавства до європейських стандартів.

Окремі аспекти проблематики договірних зобов'язань з надання транспортних послуг неодноразово ставали предметом дослідження в працях багатьох українських та зарубіжних науковців, серед яких І. О. Безлюдько, І. В. Булгакова, М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, Т. В. Гриняк, С. Д. Гринько (Русу), Е. М. Деркач, І. А. Діковська, Я. О. Добідовська, О. В. Клепікова, Т. О. Колянковська, В. В. Луць, С. Ю. Морозов, О. М. Нечипуренко, Н. С. Нечипоренко, Г. В. Самойленко, Л. Я. Свистун, Є. Д. Стрельцова, Р. І. Таш'ян, М. Л. Шелухін та багато інших. Проте поза увагою вчених залишилось висвітлення питання про умови виконання договірних зобов'язань з надання транспортних послуг.

Метою даної статті є визначення елементів виконання зобов'язань з надання транспортних послуг з урахуванням надбань сучасної цивілістичної доктрини та норм чинного законодавства України.

Аналізуючи елементи виконання зобов'язань з надання транспортних послуг, доцільно зазначити, що в доктрині приватного права усталеним є підхід, за яким до останніх відносять: 1) суб'єктів виконання зобов'язання; 2) предмет виконання зобов'язання; 3) спосіб виконання; 4) місце виконання

зобов'язання; 5) строк (термін) виконання зобов'язання [1, с. 108–109]. Крім того, в юридичній літературі зазначається, що елементи виконання можна вивести із самої суті виконання зобов'язання [2, с. 487]. Наведена теза підтверджується позицією Н. В. Федорченко, на думку якої суть надання (вид) за зобов'язанням також обумовлює те, як воно реалізується (здійснюється). Виконання – це наслідок, а причина цього викликана існуванням надання за зобов'язанням. Відповідно, стосовно виконання певного виду договору про надання послуг існують власні особливості складу елементів виконання [3, с. 231].

Такі вимоги в юридичній літературі пропонується іменувати «модусом виконання зобов'язань», що складається із таких елементів їх виконання, які притаманні йому в певних його видах, що визначені характером зобов'язання та його умовами (порядок часткового виконання, послідовність виконання, вирішення альтернативності та правила диспозиції) [4, с. 10]. Вказаний термін, як зазначається в Юридичній енциклопедії, здебільшого використовується у дипломатичній практиці для позначення того, яким чином та в якому порядку мають бути виконані ті чи інші зобов'язання або дії [5, с. 748]. При екстраполяції цих положень на договірні зобов'язання з надання транспортних послуг модус виконання договорів перевезення спрямований на забезпечення загального порядку в цій сфері.

Отже, важливим елементом належного виконання договорів з надання транспортних послуг є виконання їх умов належними сторонами. Відповідність поведінки боржника умовам договору, в якому зафіксовані такі елементи виконання зобов'язання як предмет, місце, строк, вид транспорту тощо, дає підстави оцінювати її як виконання зобов'язання належним чином. І навпаки, невідповідність поведінки боржника одному з положень, встановлених умовами договору, є доказом неналежного виконання.

Звертаючи увагу на «належний» суб'єктний склад в підрядних договорах, А. Б. Гриняк зазначає, що відповідно до загальних правил суб'єктами договірних зобов'язань загалом можуть бути будь-які учасники цивільних правовідносин [6, с. 112–113]. Проте до перевізника на законодавчому рівні висуваються вимоги, яким останній повинен відповідати. Так, відповідно до п. 24 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів **річковим, морським, автомобільним, залізничним та повітряним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом** підлягають ліцензуванню. Тобто надавачами транспортних послуг можуть бути суб'єкти підприємництва, що відповідають затвердженим Кабінетом Міністрів України Ліцензійним умовам, в яких закріплено вичерпний перелік документів, що додаються до заяви на отримання ліцензії на право провадження діяльності з надання транспортних послуг, а також встановлюються організаційні, кадрові та технологічні вимоги до матеріально-технічної бази перевізника тощо. Належне виконання такими суб'єктами договірних умов насамперед відображається у виконанні ними умов щодо якісного надання транспортної послуги, сутність виконання якої відображається в оцінці двох аспектів: чи доставив перевізник пасажирів, вантаж тощо у визначене місце, чи розрахувався замовник за надані послуги в повному обсязі тощо (тобто чи реально виконано зобов'язання). З цими двома аспектами уже пов'язані моменти вчасної доставки пасажирів, його багажу у пункт призначення, пошкодження вантажу при транспортуванні тощо (чи дотримались сторони умов належного виконання). Звідси впливає й специфіка виконання досліджуваних договірних зобов'язань.

Зважаючи на наведене, можемо зробити висновок про обов'язковість особистого виконання зобов'язань перевізником. Щоправда, на практиці винятки із цього загального правила щодо особистого виконання зобов'язання і особистого його прийняття сторонами мають місце у разі передоручення виконання і переадресування виконання, коли замість перевізника послугу надає інший ліцензований суб'єкт підприємництва (теорія складних зобов'язань). Так, у договорі перевезення може бути закріплене право перевізника покласти виконання договірних умов на іншу особу з обов'язковою відповідальністю перевізника за дії таких осіб. У зазначеній ситуації, хоча договір укладений з конкретним перевізником, зобов'язання або його частина виконуються іншою особою, що має право на надання таких послуг, але за основним договором вважається, що транспортна послуга надана безпосередньо перевізником, з яким укладено договір. Те ж саме стосується й випадків надання транспортної послуги третім особам. У цьому випадку виконання зобов'язання визначеній замовником третій особі вважається належним виконанням. Наприклад, у практиці перевезень вантажів непоодинокими є випадки зміни вантажоодержувача, про що в обов'язковому порядку інформується перевізник, що ще раз свідчить про важливість інформаційної функції при наданні таких послуг.

Водночас зазначимо, що таке виконання третій особі слід відрізнити від договору на користь третіх осіб, оскільки юридична конструкція *договорів про виконання третім особам, як і договорів на користь третіх осіб, також визначається через поведінку зобов'язаної сторони, однак із тією відмінністю, що за договором про виконання третій особі остання не володіє правом вимоги. Якщо за договором, укладеним на користь третьої особи, до вираження наміру третьою особою скористатися наданим їй правом існує період невизначеності з огляду на те, що його виконання, за загальним правилом, повинно здійснюватися з волі третьої особи, то, відповідно, виконання*

договору з умовою про виконання третій особі здійснюється уже з волі сторони, яка його уклала, оскільки у третьої особи в силу специфіки цього договору не виникає права вимоги [7, с. 36, 38]. Тобто щодо кожного конкретного випадку, коли в зобов'язанні прослідковується участь третіх осіб, слід ретельно проаналізувати структуру правовідношення і характер його змісту, на основі чого можна дійти висновку, чи є так звана третя особа сторонньою для зобов'язання або ж його учасником.

Наведене підтверджується закріпленими в законодавстві підходами щодо можливості участі третіх осіб у виконанні зобов'язання (ст. 511 ЦК України), відповідно до яких зобов'язання не створює обов'язку для третьої особи. Стороною в зобов'язанні залишається боржник, який, за загальним правилом, відповідає за порушення зобов'язання іншою особою (ст. 618 ЦК України). Т. В. Боднар з цього приводу цілком слушно зазначає, що суб'єктами виконання зобов'язання є сторони зобов'язання, а також інші особи, участь яких у зобов'язанні (шляхом його виконання і прийняття виконання) обумовлена договором, законом або впливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту, з метою забезпечення адекватного правового закріплення їх ролі у виконанні зобов'язання [8, с. 28].

Таким чином, виконавцями за договорами про надання транспортних послуг є: а) сторони договору (перевізник та замовник в особі пасажира, відправника тощо); б) інші особи, які можуть виконувати договірні умови на боці перевізника, за умови володіння відповідними дозволами; в) інші особи у зобов'язанні, які можуть виконувати договірні умови на боці замовника (вантажоодержувач, гарант, поручитель тощо). Останні (категорія «б» та «в»), будучи виконавцями умов договору перевезення, не є його сторонами. Зважаючи на це, актуальним є висновок Т. В. Боднар, що поняття «суб'єкти зобов'язання» і «суб'єкти виконання» не завжди збігаються [8, с. 28].

Щодо такого елемента належного виконання, як виконання зобов'язання шляхом передання належного предмета, доцільно наголосити, що в договорах перевезення предметом зобов'язання є транспортна послуга, а предметом виконання – дії перевізника, пасажира, вантажовідправника та вантажоодержувача. Тобто виконання зобов'язання шляхом надання послуги, що відображається у вчиненні відповідних дій перевізником, пасажиром, вантажовідправником, є надзвичайно важливим етапом виконання, адже в протилежному випадку не буде і виконання договору. Від належного виконання умов зобов'язання щодо предмета його виконання залежить досягнення мети зобов'язання, визначеної при його установах [9, с. 193]. Належне виконання умов зобов'язань з надання транспортних послуг щодо предмета відображається у наданні послуги з використанням погодженого виду транспорту з дотриманням відповідних правил перевезення пасажирів, упакування чи маркування вантажів тощо. Тобто надання транспортних послуг пов'язане із дотриманням як технічних вимог, так і обов'язків, що передбачені умовами виконання зобов'язань (договірні, законодавчі, звичаєві тощо).

Спосіб виконання як наступний елемент належного виконання зобов'язань з надання транспортних послуг знаходиться у прямій залежності від предмета виконання. Як і предмет виконання, спосіб виконання має бути належним, тобто відповідати умовам договору, вимогам ЦК України та інших актів транспортного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – звичаям ділового обороту або іншим вимогам, що зазвичай ставляться [10, с. 242]. Як зазначає з цього приводу І. Б. Утехін, спосіб виконання є логічним завершенням процесу реалізації договірної правовідношення, бо надає відповідь на питання, як виконуються дії, що впливають з обов'язків сторін [11, с. 98]. Загалом під способом виконання зобов'язань в юридичній літературі пропонується розуміти характер дій, що повинні бути вчинені для виконання зобов'язання, порядку вчинення боржником дій з виконання зобов'язання. Саме через характер дій (порядок, процедуру, послідовність їх вчинення) розкривається спосіб виконання зобов'язання [12, с. 588].

У досліджуваних нами правовідносинах спосіб виконання договірних умов щодо надання транспортних послуг зумовлюється не лише характером послуги, умовами договору і законодавства, а й специфікою їх надання, що пов'язана із експлуатацією джерел підвищеної небезпеки, можливістю укладення публічних договорів тощо. Так, спосіб виконання зобов'язань щодо надання транспортної послуги зумовлює і решту елементів виконання. Це логічно, бо, якщо сторони визначають, в який час, в якому місці має бути надана така послуга, то вони обирають і відповідний спосіб для досягнення цього. Наприклад, при перевезеннях вантажів належність способу виконання проявляється у дотриманні правил упакування за видом вантажів, маркування, навантаження й розвантаження, пломбування, їх спеціальної охорони та супроводу тощо. Таким чином, спосіб виконання зобов'язань з перевезення зумовлюється не лише видом транспорту, характером вантажу, умовами договору і законодавства, а й певним видом відносин.

Водночас і замовник повинен виконати взяті за договором зобов'язання в належний спосіб шляхом прийняття послуги та її оплати. Так, замовник, по-перше, повинен у пасажирських перевезеннях з'явитись в обумовленому сторонами місці відправки, чи доставити туди багаж. У разі, якщо для здійснення перевезення вантажу потрібні спеціальні документи (посвідчення), які підтверджують якість та інші властивості вантажу, що перевозиться, вантажовідправник зобов'язаний передати такі документи перевізнику разом з вантажем. Перевізник має право відмовитися від прийняття вантажу,

що поданий у тарі та (або) упаковці, які не відповідають встановленим вимогам, а також у разі відсутності або неналежного маркування вантажу (ч. 3 ст. 917 ЦК України).

По-друге, прийняти вантаж в місці доставки (відповідно до статуту визначеного виду транспорту) чи у випадку вручення коносаменту або іншого документа на майно – через прийняття цих документів. При прийомі вантажу велике значення має перевірка якості і технічного стану тари. На практиці можливо перевезення вантажу у несправній тарі з відповідним включенням у коносамент застереження про звільнення перевізника від відповідальності за пошкодження або втрату вантажу внаслідок недоліків тари. У цьому випадку застереження вказує на визнання відправником встановлених недоліків тари. Правове значення такого застереження полягає в тому, що воно створює презумпцію невинності перевізника у разі несхоронного перевезення внаслідок недоліків тари і покладає наведення доказів його вини на відправника [13, с. 131–132]. Момент видачі вантажу має важливе юридичне значення, оскільки з цього часу припиняється відповідальність перевізника за збереження прийнятого до перевезення вантажу, нараховуються строки для пред'явлення претензій щодо несхоронного перевезення або прострочення доставки вантажу. Це останній етап належного виконання договору, на якому досягається мета його укладення. Таким чином, видача вантажу є тим юридичним фактом, за наявності якого завершується процес надання транспортної послуги.

По-третє, оплатити надану транспортну послугу. Ціна договору перевезення визначається як плата за транспортну послугу. Перевізник може не видавати вантаж до оплати наданих послуг або надання забезпечення. Право притримання вантажу перевізник зберігає у випадку здавання його на склад, що не належить одержувачу, за умови повідомлення власника складу про таке право.

Правовому регулюванню місця виконання зобов'язання присвячена ст. 532 ЦК України, де визначення цього елемента виконання віднесено на розсуд сторін у договорі. Хоча якщо місце виконання зобов'язання не встановлено у договорі, виконання за зобов'язаннями про передачу майна, що виникає на підставі договору перевезення, провадиться за місцем здавання майна перевізникові.

Місцем виконання зобов'язання вважається місце, в якому мають бути вчинені дії боржника, яких має право вимагати від нього кредитор, а також обов'язково дії кредитора щодо прийняття належного виконання. Пункт призначення і є місцем виконання договору перевезення, що зазначається у перевізних документах. Місце призначення обирає відправник, він вказує його в документах. Виходячи з цього, можемо зробити висновок, що місце виконання договору перевезення має важливе значення для вирішення спорів про належне виконання перевізником свого обов'язку. Специфіка перевезень пов'язана із видом транспорту, яким вчиняється перевезення. Наприклад, специфіка повітряних перевезень полягає в тому, що повітряні перевезення здійснюються повітряними лініями на території як однієї країни, так й інших країн, початковою і кінцевою точками яких є аеропорти, місце розташування яких може мати істотне значення для відправника вантажу. Тому місце виконання договору перевезення вантажу повітряним транспортом визначається відправником і узгоджується з перевізником, який має право визначити його самостійно через те, що повітряні перевезення здійснюються виключно певними повітряними лініями з аеропорту відправлення до аеропорту призначення [14, с. 64]. Те ж саме стосується місця виконання зобов'язань з надання транспортних послуг ПАТ «Українська залізниця», вокзали якої і є місцем виконання договору, який зазначається у перевізних документах. Вокзал призначення обирає замовник шляхом вказівки його в документах. Перевізник зобов'язаний видати вантаж особі, яку вказано в транспортній накладній.

Щодо строку виконання обов'язків за договорами перевезення, то слід зазначити, що, як правило, він встановлюється за домовленістю сторін або ж може закріплюватись в спеціальних нормативно-правових актах (транспортних кодексах, статутах або правилах перевезень). Тут маються на увазі випадки законодавчо встановленого строку договору у нормативно-правовому акті, який врегульовує відносини з перевезення конкретним видом транспорту. Наприклад, п. 71 Статуту автомобільного транспорту УРСР передбачено граничний строк зберігання вантажів на складах автотранспортних підприємств і організацій, що становить 30 діб. Також законодавством встановлено «якнайкоротший» строк доставки швидкопсувних вантажів перевізником. Загалом же особливістю виконання договорів перевезення є наявність спеціальних вимог про строки (терміни) надання транспортних послуг у різномірних нормативно-правових актах. Відступ від таких положень різномірних нормативно-правових актів в досліджуваній сфері правовідносин забороняється, якщо: а) існує пряма законодавча заборона довільного визначення строків надання транспортної послуги у договорах перевезення; б) обов'язковість для сторін положень транспортних кодексів, статутів або правил перевезень впливає з їх змісту; в) обов'язковість для сторін положень транспортних кодексів, статутів або правил перевезень впливає із суті відносин між сторонами. З цього приводу заслуговує на увагу пропозиція редагування положень ст. 905 ЦК України шляхом її викладу таким чином: «Строк договору про надання послуг встановлюється за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено різномірними нормативно-правовими актами». Необхідність такого редагування ст. 905 ЦК України Н. В. Федорченко пояснює незрозумілим виокремленням в диспозиції статті і закону та іншого

нормативно-правового акта, оскільки фактично йдеться про різнорівневі нормативно-правові акти [3, с. 282]. Зазначене повністю відповідає вимогам ст. 530 ЦК України, якщо у зобов'язанні встановлено строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін). Так, перевізник зобов'язаний надати транспортні засоби під завантаження у строк, встановлений договором. Відправник повинен пред'явити у встановлений строк вантаж, який підлягає перевезенню (ст. 917 ЦК).

З наведеного слід розуміти й те, що сторони за бажанням погоджують строк виконання зобов'язання при укладенні договору. Значення строку чи/або терміну як елемента належного виконання договірних зобов'язань з надання транспортних послуг слід розглядати через його функції, оскільки дотримання умов щодо погодженого строку надання послуги є підставою визнання виконання зобов'язання у цій частині належним.

Окремо увагу доцільно акцентувати на випадках зупинення виконання зобов'язань з надання транспортних послуг за довгостроковими договорами, порядок укладення яких встановлюється відповідними транспортними кодексами, статутами або правилами перевезень (ст. 914 ЦК). Так, довгострокові договори перевезення укладаються з метою закріплення тих умов договору, щодо яких відсутня необхідність їх постійного узгодження, однак на практиці непоодинокими є випадки, коли перевізник не може виконати своїх зобов'язань з підстав, за які жодна зі сторін не відповідає. Така неможливість може бути наслідком дії непереборної сили, що призвело до аварій та знищення вантажу тощо. З цього приводу законодавець передбачив положення, згідно з яким зобов'язання припиняється у зв'язку з *неможливістю його виконання (ст. 607 ЦК)*. Для відновлення зобов'язань потрібно укласти новий договір. Однак у довгострокових договорах перевезення припинення зобов'язань не відбувається. Після усунення перешкод виконання поновлюється. Тобто настання таких обставин, що створюють неможливість надання транспортної послуги за довгостроковими договорами протягом певного часу, зупиняє виконання на час дії зазначених обставин або усунення їх наслідків, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Якщо ж неможливість виконання виникла внаслідок порушення перевізником зобов'язань, то воно не припиняється, а трансформується в додаткові обов'язки (відшкодувати заподіяні збитки, сплатити штраф тощо). Наприклад, належне оформлення товарно-транспортної накладної, зокрема, наявність відміток у ній про час прибуття автомобіля під навантаження і час вибуття з-під навантаження у відправника вантажу, а також про час прибуття вантажу під розвантаження в одержувача, можуть бути підставою (доказом) для накладення на вантажовідправника або вантажоодержувача штрафу за затримку понад встановлені строки (простій) автомобілів, поданих під завантаження або розвантаження (ч. 1 ст. 142 САТ) [15, с. 17].

Отже, елементами виконання зобов'язань з надання транспортних послуг є: а) суб'єкти виконання – замовник і перевізник (на боці останнього можуть бути треті особи, що надає можливість відійти від презумпції особистого виконання таких договорів); б) предмет виконання (під ним слід розуміти дії з надання транспортних послуг); в) спосіб виконання (зумовлений специфікою самої послуги та особливостями її надання, що пов'язано з експлуатацією джерел підвищеної небезпеки, можливістю укладення публічних договорів тощо); г) строк виконання (зумовлений характером самого замовлення – вид транспорту, об'єкт перевезення, особливості перевезення тощо); ґ) місце виконання (це місце, пов'язане із доставкою пасажирів, багажу, вантажу у пункт призначення, у більшості випадків напряму пов'язане з видом транспорту, яким здійснюється перевезення (залізниця, аеропорти, морські чи річкові порти тощо)).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (загальні положення): навч. посібник. Київ: Юстініан, 2007. 280 с.
2. Гарсія Гарридо М. Х. Римское частное право: казусы, иски, институты = Manuel Jesus Garsia Garrido Drecho privado romano: casos, acciones, instituciones / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, юрид. факультет [и др.]. пер. с исп., отв. ред. Л. Л. Кофанов. Москва: Статут, 2005. 810 с.
3. Федорченко Н. В. Договірні зобов'язання з надання послуг: проблеми теорії і практики: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2015. 328 с.
4. Сарбаш С. В. Общее учение об исполнении обязательств: дис. ... док. юрид. наук: 12.00.03. Москва, 2005. 382 с.
5. Нипорко Ю. І. Модус проседенді / Юридична енциклопедія. 3-й том. К–М. Київ: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2001. 792 с.
6. Договори з виконання робіт в цивільному праві України: проблеми теорії і практики: монографія / За заг. ред. А. Б. Гриняка. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. 402 с.

7. Кузьмич О. Я. Договори на користь третіх осіб у цивільному праві України: монографія. Івано-Франківськ: вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2014. 333 с.
8. Боднар Т. В. Суб'єкти виконання договірних зобов'язань. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 6. С. 28–33.
9. Токарева В. І. Цивільне право України. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 408 с.
10. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін.; за ред. О. В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 896 с.
11. Утехін І. Б. Виконання договорів з передачі майна у власність: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2009. 218 с.
12. Гражданское право: учебник для вузов. Академический курс / Отв. ред. М. К. Сулейменов, Ю. Г. Басин. Алма-Аты: КазГЮА, 2000. Т. 1. 702 с.
13. Клепікова О. В. Правове регулювання перевезень вантажів морським транспортом: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2003. 228 с.
14. Безлюдько І. О. Договір перевезення вантажу повітряним транспортом за цивільним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2005. 197 с.
15. Луць В. В. Строки і терміни у цивільному праві: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 320 с.

Lukasevych-Krutnyk I. Elements of carriage of transport services liability

The article is devoted to the study of issues related to the definition of elements of the implementation of obligations for the provision of transport services. The following elements of fulfillment of obligations on the provision of transport services are specified: actors of execution; subject of execution; mode of execution; term of execution; place of execution. The attention is focused on cases of suspension of fulfillment of obligations on the provision of transport services under long-term contracts.

Keywords: elements of performance of contractual obligations, subject of performance, subject of execution, manner of execution, term of execution, place of execution, long-term contracts, suspension of execution.

НЕУСТОЙКА ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ДОГОВОРОМ СТРАХУВАННЯ

<https://doi.org/10.32849/2409-9201.2019.19.28>

Міловська Н. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу проблем приватного права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У науковій статті визначено характерні ознаки неустойки як особливого виду забезпечення виконання страхових зобов'язань. З'ясовано особливості застосування законної і договірної неустойки. Встановлено, що неустойка в договірних зобов'язаннях зі страхування, з одного боку, спрямована на стимулювання належного виконання відповідного зобов'язання боржником шляхом встановлення додаткових гарантій задоволення інтересів контрагента за договором страхування, а з іншого – спрямована на встановлення додаткового обов'язку – сплатити чи передати неустойку.

Ключові слова: договір страхування, неустойка, забезпечення виконання зобов'язань, належне виконання, способи забезпечення.

Належне виконання зобов'язань передбачає, що сторони, які беруть участь у зобов'язальних правовідносинах, виконують покладені на них обов'язки відповідно до закону, договору, а за відсутності таких зазначень – відповідно до звичаїв ділового обороту або ж до вимог, які, зазвичай, висуваються до сторін виконання. Кожна зі сторін у рамках цивільно-правових відносин зацікавлена в належному виконанні зобов'язань своїм контрагентом. Так, на думку Є. О. Суханова, основою виникнення всіх зобов'язань є переконання сторін щодо перспективи виконання контрагентом тих дій, які необхідні для задоволення потреб зацікавленої сторони [1, с. 107].

Сторони договору страхування, за яким здійснюється надання страхової послуги страховиком страхувальникові, дотримуючись принципу добросовісності, мають враховувати інтереси один одного, піклуватися не тільки про свою персональну вигоду, а й про те, щоб інша сторона отримала те, на що вона розраховувала, укладаючи договір [2, с. 12]. Належне виконання страхових зобов'язань стимулює зміцнення майнового становища учасників цих відносин, формування у них впевненості в реалізації визначених завдань.